



UNESCO Anma ve Kutlama Programlarının Kültürel Miras Farkındalığına Etkisi¹
(The Influence of UNESCO Commemoration and Anniversary Programs on Cultural Heritage Awareness)

Yavuz Selim DENİZ^a

Muharrem AVCI^b

^a Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnanç Turizmi Bilim Dalı, Kastamonu- Türkiye
(yavuz9500@gmail.com) <https://orcid.org/0000-0002-1452-0408>

^b Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü, Kastamonu- Türkiye
(mavci@kastamonu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-0264-1181>

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim Tarihi:

14.05.2023

Kabul Tarihi:

22.06.2023

Anahtar Kelimeler:

UNESCO,
Anma ve Kutlama Programları,
Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli,
Yunus Emre

Keywords:

UNESCO,
Commemoration and Anniversary Year
Programs,
Haji Bektash Veli, Ahi Evran Veli,
Yunus Emre

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

*Sorumlu Yazar: Yavuz Selim DENİZ

E posta: yavuz9500@gmail.com

Makalenin Künyesi: Deniz, Y.S., Avcı, M. (2023). Unesco Anma ve Kutlama Programlarının Kültürel Miras Farkındalığına Etkisi, AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 26 (1), 123-148.

ÖZ

Kültür, uygarlıkların yaşayış biçimini gelecek kuşaklara aktararak kalıcı etki bırakan kurallar bütünüdür. Kültür yaşandıkça ve yaşatıldıkça var olmaktadır. Farklı kültür ve inanca sahip insanlar çeşitli turizm hareketleri ile bir araya gelmektedir. Bu hareket ile yoğun kültür etkileşimi yaşanmakta, ülkelerin kültür ve inanç turizmi sektörlerine ekonomik katkıda bulunulmaktadır. Günümüzde her iki turizm çeşidi UNESCO tarafından Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miraslar aracılığıyla yaşatılmaktadır. Sosyal, beşerî ve doğa bilimlerinde çığır açan kişiler, UNESCO çatısı altında Anma ve Kutlama Faaliyetleri ile yıl boyunca anılmaktadır. Hacı Bektaş-ı Veli'nin 750'nci, Yunus Emre'nin 700'üncü ölüm yıldönümü, Ahi Evran-ı Veli'nin 850'nci ölüm yıl dönümü münasebetiyle, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu önerisi doğrultusunda 2021 yılında Anma ve Kutlama Faaliyetlerine dâhil edilmiştir. Bu araştırmada ilgili kişilerin yaşadığı ve türbelerinin bulunduğu Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir illerinde yaşayan halkın, 2021 Yılı Anma ve Kutlama Faaliyetleri farkındalığını tespit etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak UNESCO Anma ve Kutlama Faaliyetlerinin kültür ve inanç turizmi, kültürlerarası ilişkilerin geliştirilmesi potansiyeline ilişkin söz konusu her il için 15 kişi olmak üzere toplam 45 katılımcının önerisi alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların 2021 Hacı Bektaş-ı Veli vd. Anma Yılına dair farkındalıklarının yeterli düzeyde olduğu ancak tanıtım eksiklikleri nedeniyle genele yayılmadığı tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Culture is an establishment of the rules that go forth a strong impact by passing on the way of life of civilizations to future generations. Culture continues to exist as long as it is lived and maintained. People with different cultures and beliefs come together by various tourism movements. With that movement, intensive cultural interaction is experienced and economic contributions are made to the cultural and faith tourism sectors of the countries. Today, both types of tourism are maintained by UNESCO through Tangible and Intangible Cultural Heritage. Under the roof of UNESCO, prominent people in social, human and natural sciences organize different anniversary programs throughout the year under the name of Commemoration and Anniversary Programs. Haji Bektash Veli 750th, Yunus Emre's 700th the anniversary of the death of Ahi Evran Veli 850th on the suggestion of the UNESCO Turkish National Commission on the anniversary of his passing-away, these people have been included in the Commemoration and Anniversary Programs in 2021. In this research, it is aimed to determine the awareness of the people living in Nevşehir, Kırşehir and Eskişehir provinces, where the relevant people live and where their tomb are located, to the Commemoration and Anniversary Programs of the Year 2021. The interview technique from qualitative research methods were employed and the opinions of a total of 45 participants, including 15 people for each province in question, concerning the potential of UNESCO Commemoration and Celebration Activities for cultural and faith tourism and the development of intercultural relations, were taken. According to the results of the research, the participants' 2021 Haji Bektash Veli et al. It was determined that their awareness of the Commemoration Year was at an adequate degree, but it didn't spread to the general public due to lack of publicity.

¹ Bu çalışma UNESCO'nun Anma ve Kutlama Faaliyetlerinin Kültür ve İnanç Turizminin Geliştirilmesine Etkisi: 2021 Hacı Bektaş- Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre Anma Yılı Örneği adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

UNESCO, İngilizce “United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization” kelimelerinin baş harflerinin kısaltılmasından oluşmuş uluslararası bir örgüttür. Türkçe karşılığı Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu olan UNESCO, II. Dünya Savaşı'nın sonunda Avrupa ülkelerinin bir araya gelmesi ile 1-6 Kasım 1945 “Müttefikler Eğitim Bakanları Konferansı” ile kurulmuştur.

Eğitim, kültür, sanat ve tarih kaynaklarının tespit edilip koruma altına alınması amacı ile yola çıkılan örgütün hedeflerinden biri, henüz sona ermiş II'nci Dünya Savaşı'nın akabinde devletlerarası kültürel bir bakış açısı sağlamak olmuştur. Farklı kültürlerle yönelik farkındalık kazandırmak, toplumlar arasında gelecekte olası bir dünya savaşı engellemek için “insanlığın entelektüel ve ahlaki dayanışması” prensibi uygulanmıştır. UNESCO'nun kuruluşunda Türkiye dâhil 37 üye ülkesi bulunmakta idi. UNESCO'ya katılan en son devlet Filistin olmuştur (UNESCO, 2023).

Kültürel ve doğal alanların korunması da UNESCO'nun kuruluş ilkesini ve temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin desteği ile 1972 yılında yapılan genel konferansta, üye devletlerin sınırları içerisinde bulunan kültürel ve doğal yapıların koruma altına alınmasının önemi vurgulanmıştır. Bu koruma kavramı, yalnızca yapıları dış tehditlerden muhafaza etmek anlamına gelmemektedir. UNESCO desteği ile devletlerin bilimsel ve teknik araştırmalara katılması, elde edilen sonuçlar ışığında kültürel mirasların günlük yaşama indirgenerek yerel halkın bilinçlendirilmesi gibi alt amaçları içermektedir.

Bu araştırmada UNESCO 2021 Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre Anma Yılı çerçevesinde Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir halkının ilgili Anma Yıllarına dair farkındalığı ölçülmüş ve somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) paralelinde grafikler ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaşadığı illerin kültür ve inanç turizmi değerlerine dair farkındalığı alınarak somut kültürel miras bakış açısıyla yardımcı program aracılığı ile çözümlenmiştir.

2. UNESCO'NUN AMACI VE GÖREVLERİ

UNESCO'ya üye ülkelerin temsilcilerinin katıldığı 1978 Paris Konferansında “Dini, dili, ırkı, kültürü ne olursa olsun tüm insanlık için ortak olan saygı ve barış anlayışının güdülmesi,

teşvik edilmesi” amacı esas alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında insan birlik ve beraberliği sağlamak yolunda ciddi bir adım atılmıştır (Meskell ve Brumann, 2015: 1).

Her devlet öz kültürünü yansıtan maddi ve manevi değerlerini korumak, gelecek nesillere aktarmak arzusu gütmektedir. Bu arzu kimi zaman bakımsızlık, farkındalık yoksunluğu vb. tahrip edici unsurlar ile sekteye uğrasa da UNESCO gibi resmi mecralar aracılığı ile koruma altına alınması cazip bir seçenek olarak görünmektedir (Hoggart,1978: 8). Bundan yola çıkarak kültürel proje ve faaliyetlerin verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için tüm üye ülkelerde Milli Komisyonluklar kurulmuştur. Böylece her ülke entelektüel kalkınmadan fayda sağlayabilir hale gelmiştir. Bunun yanında ülkeler arası ilişkilerin gelişmesinin önü açılmış, toplumlar arası kültürel iletişim, barış ve özgürlük ortamı sağlanması kolaylaştırılmıştır (Pingel, 2010: 12).

Genel olarak UNESCO’nun ulusal ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi olmak üzere 2 temel amacının olduğu söylenebilir. Ulusal düzeyde ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla;

- Üye ülkeler ulusal alanda gerçekleştirdikleri etkinlikleri Milli Komisyonlar ve basın aracılığı ile kamuoyuna duyurabilmektedirler.
- Milli Komisyonlar gözetiminde planlanan programların amacı ve kapsamının belirlenmesi kolaylaşmaktadır.
- Entelektüel kalkınma sağlıklı biçimde sürdürülerek kurumlar ve disiplinler arası diyalog artabilmektedir.

Uluslararası düzeyde ilişkilerin geliştirilmesi amacı ise şöyledir;

- UNESCO genel konferans çağrıları ile farklı bölgelerdeki Milli Komisyonları bir araya getirmek suretiyle kültürel iletişimi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.
- Farklı bölgelerde yapılan etkinliklerin duyurulması amacı ile üye ülkelerin Milli Komisyonları ile iletişime geçilmekte ve destek sağlanmaktadır.
- Geçmişte ortak kültürel öğelere sahip devletlerin uluslararası bir program için verdikleri öneri sayesinde günümüz şartları dâhilinde milletler arası yakınlaşmanın önü açılmaktadır.

2.1. Kültürel Miras Nedir ve Neden Önemlidir?

Miras sözcüğü Arapça kökenli olmakla birlikte kalıntı, kalıt, varis bırakılan anlamına gelmektedir (Nişanyan Sözlük, 2023). Türk Dil Kurumuna [TDK] göre iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Birinci anlam hukuksal açıdan bir kişinin ölümünden sonra geride bıraktığı taşınabilir ve taşınmaz malları ifade etmektedir. İkinci anlam mecaz olarak kullanılmakta olan bir kuşağın kendinden sonraki kuşaklara bıraktığı somut ya da somut olmayan tüm mirasları kapsamaktadır (TDK, 2023).

UNESCO kültür, eğitim ve bilim kanalları aracılığıyla ülkeler arası iş birliği geliştirerek, geçmiş kuşaklar ile gelecek kuşaklar arasındaki bağı güçlendirmeyi amaçlamaktadır (UNESCO, 1966: 1). Somut ve Somut Olmayan (Taşınabilir, Taşınamaz) olmak üzere 2 kategoriye ayrılan kültürel mirasların güncel durumları düzenli olarak Dünya Miras Komitesine² gönderilmektedir. Söz konusu raporlar uzmanlar tarafından incelendikten sonra giderilmesi gereken eksiklikler ortaya çıkarılmaktadır.

2.2. Türkiye'nin Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasları

Dünya Mirası Komitesi tarafından dünya genelinde 1154 kültürel miras belirlemiştir. Bunlardan 897'si kültürel 218'i doğal, 39' u her ikisinden meydana gelen karma mirastır. Tablo 1' de gösterildiği üzere Türkiye'nin UNESCO'ya kayıtlı 17 kültür, 2 karma olmak üzere toplam 19 Somut Kültürel Mirası bulunmaktadır (WHC, 2023).

Tablo 1. Türkiye'nin UNESCO'da Kayıtlı Somut Kültürel Mirasları

Miras Adı	Niteliği	Bulunduğu Şehir
Göreme Milli Parkı ve Kapadokya	Karma	Nevşehir
İstanbul ve Tarihi Alanları	Kültür	İstanbul
Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası	Kültür	Sivas
Hitit Başkenti Hattuşa	Kültür	Çorum
Nemrut Dağı	Kültür	Adıyaman

² Kasım 1972'de 17.si gerçekleştirilen UNESCO Genel Konferansında kabul edilen "Kültürel Mirasların Korunması" sözleşmesini, Türkiye 14.02.1982 tarih, 2658 sayılı kanun ile kabul ederek taraf olmuştur. Söz konusu kanun 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Hieropolis	Karma	Denizli
Safranbolu Şehri	Kültür	Karabük
Truva Arkeolojik Alanı	Kültür	Çanakkale
Xanthos-Letoon	Kültür	Antalya ve Muğla
Selimiye Camii ve Külliyesi	Kültür	Edirne
Çatalhöyük Neolitik Alanı	Kültür	Konya
Bergama Kültürel Peyzaj Alanı	Kültür	İzmir
Bursa ve Cumalıkızık	Kültür	Bursa
Efes Antik Kenti	Kültür	İzmir
Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri	Kültür	Diyarbakır
Ani Arkeolojik Alanı	Kültür	Kars
Aphrodisias	Kültür	Aydın
Göbekli Tepe	Kültür	Şanlıurfa
Arslantepe Höyüğü	Kültür	Malatya

(Kaynak: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu)

UNESCO'ya göre dünyanın neresinde olursa olsun geçmiş milletlerin izini taşıyan tüm eserler korunmalıdır³. Coğrafi ve kültürel değerler temel alınarak yerel halkların örf, adet, ayinleri, turizme kazandırmak ve unutulmasını engellenmek üzere SOKÜM kategorisi altında bir araya getirilmektedir (Arcos- Pamurola vd., 2023: 2). Tablo 1. 1'de verildiği üzere Türkiye'nin yaşatılmakta olan 21 gelenek ve göreneği bulunmaktadır.

³ UNESCO'nun kuruluşundan evvel, kültürel miras kavramını ortaya atan ilk kişi Bizanslı filozof Philon olmuştur. UNESCO'nun, kendisinden yüzyıllar sonra Somut ve SOKÜM listelerine dahil edeceği Mısır'daki antik Giza Piramitleri, taşıdığı inançsal ifade nedeniyle Bizanslı filozof Philon tarafından Dünyanın 7 Harikasından biri olarak seçilmiştir (Labadi, 2013: 12).

Tablo 1.1. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirasları

Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi
Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah
Âşıklık Geleneği
Bahar Bayramı Hıdırellez
Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği
Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı
Geleneksel Çini Sanatı
Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri)
Geleneksel Tören Keşkeği
Geleneksel Türk Okçuluğu
Heleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme
Hüsn-i Hat, Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı
İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka
Islık Dili
Karagöz
Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali
Meddahlık Geleneği
Mesir Macunu Festivali
Mevlevî Sema Törenleri
Minyatür Sanatı
Nevruz
Türk Kahvesi ve Geleneği

(Kaynak: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu)

2.3. UNESCO'nun Anma ve Kutlama Programları

Anma ve Kutlama Programları, UNESCO genel direktörlüğü tarafından düzenli olarak istenen öneri üzerinden kurgulanmaktadır. Bu programın amacı, ülkelerin önemli kişilerini dünyaya tanıtmak ve kültürlerarası bir etkileşim sağlamaktır (UNESCO,2021).

UNESCO Anma ve Kutlama Programlarına yapılan başvurular genel direktörlüğün gözleminden geçen önemli bir süreci içermektedir. Bu yoldaki ilk eşik, başvuruda bulunan ülkenin UNESCO'ya üye olmasıdır. Buna ilaveten programın gerçekleştirileceği ülkenin program kapsamında ulaşacağı sonuçlardır. Anma ve Kutlama Programlarının adil biçimde yönetilmesi adına, programa öneri veren 1 Afrika ülkesinin de bulunması zorunlu tutulmaktadır (Alisherkhujay, 2022: 687).

Başvuruların kabul edilmesinin akabinde genel direktör tarafından sayısı sınırlandırılmış “Anma ve Kutlama Yıldönümü Önerileri” arasından aşağıdaki ölçütlere en uygun olanları seçilmektedir (Tocatlian, 1995: 147) :

- Doğum ve Ölüm Yıldönümleri öncelikli olarak kültür, doğa, sosyal, beşerî ve iletişim bilimleriyle bağlantılı olmalıdır ve kültürlerarası barışa katkı sağlamalıdır.
- Devletlerin kuruluşu, yıkılışı ya da rejim değişiklikleri, tüm askeri darbeler ilgili listeye dâhil edilmemektedir.
- Aday gösterilen kişiler ulusal ve uluslararası alanda barış ve refah adına olumlu etki yaratmış olmalı, bu şöhretleri ile halâ hatırlanmaları gerekmektedir.
- Doğum ve Ölüm Yıldönümleri istisna durumlar hariç 50-100 ve katları olmalıdır.
- Ulusal ve uluslararası çapta etkinliklerin yapılabilmesi için hükümetler ve halk sıkı ilişkiler içinde olmalıdır. Yapılması planlanan etkinlikler önceden belirlenmeli, olumsuz sonuçlar doğurabilecek durumların önlenmesi için tedbir alınmalıdır.
- Nisan 2019'da verilen karar ile Anma ve Kutlama Programlarına alınacak kişiler en az 2 devlet tarafından önerilmelidir.
- Her ülke en fazla 2 öneri verebilmektedir.
- Öneri verilmesi planlanan kişinin doğa, sosyal bilimler, kültür ve iletişim alanlarının herhangi birinde yazılı eseri bulunmak zorundadır.

2.4. Türkiye’de Günümüze Kadar İlan Edilen Anma Yıldönümleri

Türkiye’de 1981-2023 yılları arasında 33 yıldönümü kabul edilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, Anma Programlarına dâhil edilen ilk yıldönümünün Mustafa Kemal ATATÜRK’ün Doğumunun 100. Yılı (1981), en son kabul edilen yıldönümünün ise Âşık Veysel’in Vefatının 50. Yılı olduğu görülmektedir.

Hacı Bektaş-ı Veli’nin Vefatının 750, Ahi Evran-ı Veli’nin Doğumunun 850, Yunus Emre’nin Vefatının 700’üncü yıl dönümünün tekabül ettiği 2021 yılı Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli Yunus Emre Yılı ilan edilmiştir. Hacı Bektaş-ı Veli Yılı Azerbaycan, İran, Kuzey Makedonya ve Romanya’nın desteği ile önerilmiştir. Ahi Evran-ı Veli Yılı Kuzey Makedonya ve Romanya, Yunus Emre Yılı ise Azerbaycan, Bosna-Hersek, Kuzey Makedonya ve Özbekistan’ın desteği ile önerilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de Günümüze Kadar İlan Edilen Anma Programları

Anma Programları	Yıl	Destek Veren Ülkeler
Âşık Veysel’in Vefatının 50. Yıl D.	2023	Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Makedonya Macaristan, Özbekistan, Ukrayna
Süleyman Çelebi’nin Vefatının 600. Yıl D.	2022	Azerbaycan, Bosna Hersek, Gürcistan, Kuzey Makedonya, Romanya Ukrayna
Hacı Bektaş Veli’nin Vefatının 750. Yıl D.	2021	Azerbaycan, İran, Kuzey Makedonya ve Romanya
Ahi Evran’ın Doğumunun 850. Yıl D.	2021	Kuzey Makedonya ve Romanya (İran ve Azerbaycan’ın Ortak Dosyası ile)
Yunus Emre’nin Vefatının 700. Yıl D.	2021	Azerbaycan, Bosna-Hersek, Kuzey Makedonya ve Özbekistan
Bilge Tonyukuk Anıtı’nın Dikilişinin 1300. Yıl D.	2020	Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan ve Özbekistan
Atebetü’l-Hakayık’ın Basılışının 100. Yıl D.	2018	Kazakistan ve Kırgızistan
Kutadgu Bilig’in Yazılışının 950. Yıl D.	2019	Azerbaycan ve Kazakistan
Fuad Köprülü’nün Vefatının 50. Yıl D.	2016	Azerbaycan ve Kazakistan
Hoca Ahmed Yesevi’nin Vefatının 850. Yıl D.	2016	Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan’

Halide Edip Adivar'ın Vefatının 50. Yıl D.	2014	-
İsmail Gaspıralı'nın Vefatının 100. Yıl D.	2014	-
Matrakçı Nasuh'un Vefatının 450. Yıl D.	2014	-
Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nin Kurul.100. Yıl D.	2014	-
Buhurizade Mustafa İtri'nin Vefatının 300. Yıl D.	2012	-
Yusuf Nâbi'nin Vefatının 300. Yıl D.	2012	-
Evliya Çelebi'nin Doğumunun 400. Yıl D.	2011	-
Osman Hamdi Bey'in Vefatının 100. Yıl D.	2011	-
Kaşgarlı Mahmud'un Doğumunun 1000. Yıl D.	2008	-
Mevlânâ Celâleddin Doğumunun 800. Yıl D.	2007	-
Nazım Hikmet'in Doğumunun 100. Yıl D.	2002	-
Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıl D.	1999	-
Şeyh Galip'in Vefatının 200. Yıl D.	1999	-
Hasan Ali Yücel'in Doğumunun 100. Yıl D.	1997	-
Nasreddin Hoca'nın Vefatının 700. Yıl Dönümü	1996	-
Fuzûlî'nin Doğumunun 500. Yıl Dönümü	1995	-

Uluğ Bey'in Doğumunun 600. Yıl D.	1994	-
Yunus Emre'nin Doğumunun 750. Yıl D.	1991	-
Mimar Sinan'ın Vefatının 400. Yıl D.	1988	-
Mustafa Kemal Atatürk'ün Ve 100. Yıl D.	1981	-

(Kaynak: UNESCO, 2023)

2.5. Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli, Yunus Emre'nin Kısaca Hayatı

Türk toplumunda oldukça saygı gören 3 Türk büyüğünün UNESCO tarafından Anma ve Kutlama Programlarına dâhil edilmesi tesadüf olarak görülmemelidir. Nitekim Horasan doğumlu ve Alp-Eren olduğu bilinen Hacı Bektaş-ı Veli, 12'nci yy'da Moğol İstilasası altında yaşamını sürdüren Anadolu halkını dil, din, cinsiyet, ırk gözetmeksizin birleştirme çabası ve Hak, Muhammed, Ali anlayışı ile harmanlanmış Bektaşî felsefesi ile günümüzde etkisini sürdürmektedir (Kardaş, 2018: 19). Anadolu Selçuklu Devletinin yıkımına neden olan Türkmen aşiretlerinin başlattığı Babai İsyanına katılmamış, "Erlerin amacı bölmek parçalamak değil, birleştirmektir." diyerek tarafsız kalmayı tercih etmiştir (Gündoğdu, 2017: 19).

Hacı Bektaş-ı Veli'nin tasavvuf, felsefe ve ahlak içerikli Velayetname-i Hacı Bektaş-ı Veli, Makalât, Kitab'ül Fevâid, Şathiyye, Makâlât-ı Gaybiyye ve Kelimât-ı Ayniyye, Bismelenin Şerhi (Tefsiri), Fatiha Suresinin Şerhi (Tefsiri) adlı 7 yazılı eseri bulunmaktadır (Özcan, 2008: 39).

Ahi Evran-ı Veli İran'ın Hoy (Hoi) Kasabasında doğmuş, ilerleyen zamanlarda hocası Ehvaüddin-i Kirmani ile birlikte Anadolu'ya gelmiştir. Yiğitlik, yardımseverlik anlamlarına gelen Fütüvvet ya da Feta anlayışını Anadolu'da hayata geçiren ilk kişi olduğu bilinmektedir (Tatlılıoğlu, 2013: 4). Ahi Evran-ı Veli ölümünden yüz yıllar sonra dahi hatırlanacak olan Ahilik teşkilatını kurmuştur. Bu teşkilat dürüstlük, yardımseverlik, cesurluk ve savaşçılık özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Ahi Evran-ı Veli'nin eşi Fatma Bacı tarafından kurulan Bacıyan-ı Rum teşkilatı da Ahiliğin bir kolu olarak faaliyetini sürdürmüştür (Bayram, 2016:

365). Fatma Bacının önderliğinde bir araya gelen Anadolu kadınları günlük yaşamla bütünleşmiş, gerektiğinde düşman ile çarpmıştır.

Erken' den (2007) öğrenildiğine göre Ahi Evran'ın tıp, tasavvuf, felsefe, siyaset ve ahlak üzerine yazdığı (Kimi eserlerin nüshası eksik ya da bulunamamıştır.) 18 eseri vardır. Bunlar Âğâz-ul Encam,İlmü't Teşrih,Letâif-i Gıyâsiyye,Letâif-i Hikmet,Medh-i Fakr-i Zemmi-i Dünya,Menahic-i Seyfi,Metâli'ül İmân,Mürşidü'l Kifâye,Müsariyyü'l Müsarî,Tabsiratü'l Mübtedî (Tabsira): ,Tercüme-i el Elvâhu'l İmâdiyye,Tercüme-i en-Nefsü'n Nâtika,Tercüme-i et Teveccühü'l etem Nahva'l Hâkk,Tercüme-i Kitâbu'l hamsin fi Usuli'ddin,Tercüme-i Miftâhul Gayb,Tuhfetü's Şekûr,Ulûm-i Hâkikî,Yezdan Şînaht'dır.

Yunus Emre'nin ise kesin olmamakla birlikte Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde dünyaya gelmiş olabileceği düşünülmektedir (Özköse, 2020: 340). Araştırmacılar, Yunus Emre'nin ölüm ve doğum yerini çeşitli rivayetleri bir araya getirerek derlemiştir. Anadolu'nun 11 farklı ilinde Yunus Emre'ye atfedilen türbe bulunmaktadır. Örneğin 2021 Yunus Emre Yılında Karaman Valiliği öncülüğünde Yunus Emre Anma Yılı adına resmi para bastırılmıştır (KAREV, 2023).

Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli ve Ahi Evran-ı Veli gibi tasavvuf ve tarikat önderliğinin aksine yazdığı şiirleri öne çıkmaktadır. Günümüzde doğa ve insan sevgisi anlamına gelen hümanizmin 12. yy'daki karşılığı olarak görülmektedir. Yunus Emre yazdığı şiirleri ile o denli dikkat çekmiştir ki 1990 yılında UNESCO ve Birleşmiş Milletler merkez binasına farklı dillerde “*Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım, sevelim sevelelim, dünya kimseye kalmaz.*” dörtlüğü yazılmıştır.

Günay ve Horata' ya göre (1994) Yunus Emre'nin Risalet'ün Nushiyye ve Divan olmak üzere 2 adet yazılı eseri bulunmaktadır. Bu eserlerden Risalet'ün Nuhiyye'de insanın manevi yolculuğu, bu yolculukta karşılaşılabileceği zorlukların üstesinden gelmenin yolları anlatılmaktadır. Divan ise Yunus Emre'nin 300 şiirinin toplandığı bir tür derleme eseridir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Anma ve Kutlama Programlarının kültürel mirasa etkisinin ortaya çıkarılması için katılımcıların farkındalık düzeylerinin ve ilgili kişilere yönelik bilgilerinin tespiti önem arz etmektedir. Bu araştırmada, kapsam itibariyle daha esnek bilgilere ulaşmak, elde edilen yeni bilgileri var olan bilgiler ile karşılaştırmak için nitel araştırma modelinin kullanılması uygun görülmüştür. Nitel araştırma yöntemleri, insan doğasını temel alan bir araştırma tekniğidir.

Otomatikleşmiş ya da tek düze düşüncelerin aksine ulaşılmak istenen bilgileri anlık ve duygu durumuna göre almayı kolaylaştırmaktadır (Baltacı, 2019: 369).

3.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni bilinirlik düzeyi bakımından Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre'nin türbelerinin bulunduğu Kırşehir, Nevşehir ve Eskişehir illeri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın Nevşehir evreninin örneklemini Hacıbektaş, Gülşehir, Ürgüp ve Merkez ilçeleri oluşturmaktadır. Katılımcıların esnaf, öğrenci, devlet memuru, kamu yöneticisi statüsünde olduğu, genç-yetişkin ve orta-yetişkin yaş grubunda yer aldıkları gözlemlenmiştir.

Kırşehir evreninin örneklemini en çok Merkez ilçe olmak üzere Kaman ve Çiçekdağı ilçeleri oluşturmaktadır. Söz konusu katılımcıların statüsü öğrenci, esnaf, kamu yöneticisi, özel sektör çalışanı ve emekli olmakla birlikte çoğunluğu orta-yetişkin, ileri-yetişkin yaş grubundadır.

Eskişehir evreninin örneklemini ise Sivrihisar ve Merkez ilçeleri oluşturmaktadır. Katılımcılar özel sektör çalışanı, devlet memuru, kamu yöneticisi statüsündedir ve genç-yetişkin yaş grubunda yer almaktadır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Literatür taraması yöntemiyle yerli ve yabancı kaynaklar derinlemesine taranmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminin esas alındığı araştırmanın ölçeği yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Araştırma için Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 02.02.2022 tarih 02 sayılı toplantısı, 11 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Veriler kolay örnekleme yöntemi ile toplanmış, Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir illerinin her birinde eşit sayıda (15) toplam 45 kişi ile görüşülmüştür.

Veri toplamanın başlangıcını oluşturan I. Bölümde yaş, cinsiyet, doğum yeri gibi demografik verileri ölçen sorular yöneltilmiştir. II. ci bölümde katılımcılara kültür ve inanç turizmi, yaşadıkları ilin turizm destinasyonlarının ve bunların potansiyeli ile ilgili sorular yöneltilmiştir. UNESCO'nun Anma ve Kutlama Faaliyetleri, 2021 Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran ve Yunus Emre Anma Yılları ile alakalı farkındalıkları alınmıştır. 2021 Anma Yılında manevi önderlerin neden UNESCO'nun Anma ve Kutlama Faaliyetlerine alınmış olabileceği; bununla ilintili neden halâ saygı gördükleri sorularak verilen cevaplar Maxquda programı aracılığıyla kodlanarak aradaki bağlantı kurulmuştur. II' nci bölümün devamında Anma ve Kutlama Faaliyetlerinin, illerde kültür ve inanç turizmine hareketlilik kazandırıp

kazandırmadığı, kültürlerarası ilişkileri geliştirmede ne derecede etkili olabileceği ile alakalı sorular yöneltilmiştir.

Katılımcıların verdiği bilgiler etik kurallar göz önünde bulundurularak her kişi 1'nci Katılımcı (K1) 2'nci Katılımcı (K2), 13'üncü Katılımcı (K13), 14'üncü Katılımcı (K14), 15'inci Katılımcı (K15) olarak kodlanmıştır. Elde edilen cevaplar hikâyeleştirme ve doğrudan anlatım yolu ile aktarılmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 3' e göre Nevşehir katılımcılarının 5'i kadın 10'u erkek, 3'ü 22-30, 7'si 35-50, 5'i 52-61 yaş arasındadır. Akabinde 5'i Hacıbektaş, 6'sı Merkez ilçe, 1'i Ürgüp, 1'i Gülşehir, 1'i Aksaray, 1'inin de Van doğumlu olduğu görülmektedir.

Kırşehir katılımcılarının 4'ünün kadın 11'inin erkek, 4'ünün 22-30, 5'inin 35-50, 6'sının 52-61 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu katılımcılardan 8'i Merkez ilçe, 2'si Çiçekdağı, 2'si Kaman, 1'i Ortaköy, 2'si Ankara doğumlu olduğunu belirtmiştir.

Eskişehir katılımcılarının ise 9'u kadın 6'sı erkek, 7'si 22-30, 4'ü 35-50, 4'ü 52-61 yaş aralığındadır. Eskişehir ili katılımcılarının doğum yerlerinin diğer illere göre daha heterojen olduğu belirlenmiştir. Buna göre; katılımcıların 2'sinin Merkez ilçe, 6'sının Sivrihisar, 2'sinin Yozgat, 1'sinin Aksaray, diğer 4'ünün sırasıyla Konya, Ankara, Mersin ve İstanbul doğumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir İlleri Katılımcılarının Demografik Verileri

Nevşehir İli Katılımcılarının Demografik Verileri							
		N	%				
Cinsiyet	Kadın	5	33,3	Yaş	22-30	3	20,0
	Erkek	10	66,7		35-50	7	46,7
					52-61	5	33,3
		N	%				
Doğum Yeri	Hacıbektaş	5	33,3	Doğum Yeri	Gülşehir	1	6,7
	Merkez	6	40,0		Aksaray	1	6,7
	Ürgüp	1	6,7		Van	1	6,7
Kırşehir İli Katılımcılarının Demografik Verileri							
		N	%				
Cinsiyet	Kadın	4	26,7	Yaş	22-30	4	26,7
	Erkek	11	73,3		35-50	5	33,3
					52-61	6	40,0
		N	%				
Doğum Yeri	Merkez	8	53,3	Doğum Yeri	Ortaköy	1	6,7
	Çiçekdağı	2	13,3		Ankara	2	13,3
	Kaman	2	13,3				
Eskişehir İli Katılımcılarının Demografik Verileri							
		N	%				
Cinsiyet	Kadın	9	60,0	Yaş	22-30	7	46,7
	Erkek	6	40,0		35-50	4	26,7
					52-61	4	26,7
		N	%				
Doğum Yeri	Merkez	2	13,3	Doğum Yeri	Konya	1	6,7
	Sivrihisar	6	40,0		Ankara	1	6,7
	Yozgat	2	13,3		Mersin	1	6,7
	Aksaray	1	6,7		İstanbul	1	6,7

Grafik 1. Katılımcıların UNESCO Anma ve Kutlama Programları ve Toplumsal Etkisine Dair Farkındalıkları

Soru 3. Sizce Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir İllerinin Kültür ve İnanç Turizmi Değerleri Nelerdir?

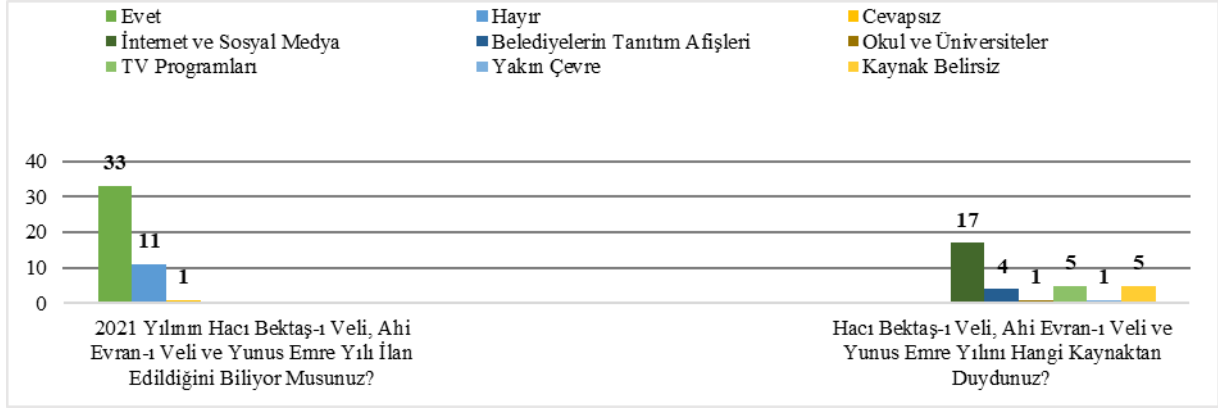
Katılımcıların verdiği cevaplara göre elde edilen kelime bulutuna (Şekil 1.1.) göre öne çıkan kelimeler; “Katolik, Peri Bacaları, Mağara, Ahi Evran, Neşet Ertaş, Yunus Emre, Ürgüp, Gelenek, Hünkar, Hacı Bektaş, Sivrihisar ve Selçuklu” dur.



Şekil 1. 1. Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir Katılımcılarına Göre Yaşadıkları İllerin Kültür ve İnanç Turizmi Çekicilikleri

Soru 4. 2021 Yılı'nın Hacı Bektaş-1 Veli, Ahi Evran-1 Veli ve Yunus Emre Anma Yılı İlan Edildiğini Biliyor Musunuz? Eğer Biliyorsanız Hangi Kaynaktan Öğrendiniz?

Grafik 1. 1'e göre katılımcılardan 33'ünün 2021 Hacı Bektaş-1 Veli vd. Anma Yılı ilan edildiğini bildiği, 11'inin bilmediği 1'inin ise cevapsız kalmayı tercih ettiği görülmektedir. Bahsi geçen 33 katılımcının Anma Yıllarını duyduğu kaynakların başında 17 katılımcının da belirttiği üzere İnternet ve Sosyal Medya gelmektedir. Ardından 5'inin TV Programları, 4'ünün Belediyelerin Tanıtım Afişleri, 1'inin ise Yakın Çevre aracılığı ile öğrendiği ortaya çıkarılmıştır. Kalan 5 kişi ise ilgili Anma Yılı'nı duyduğunu ancak kaynağının ne olduğunu hatırlayamadığını belirtmiştir.

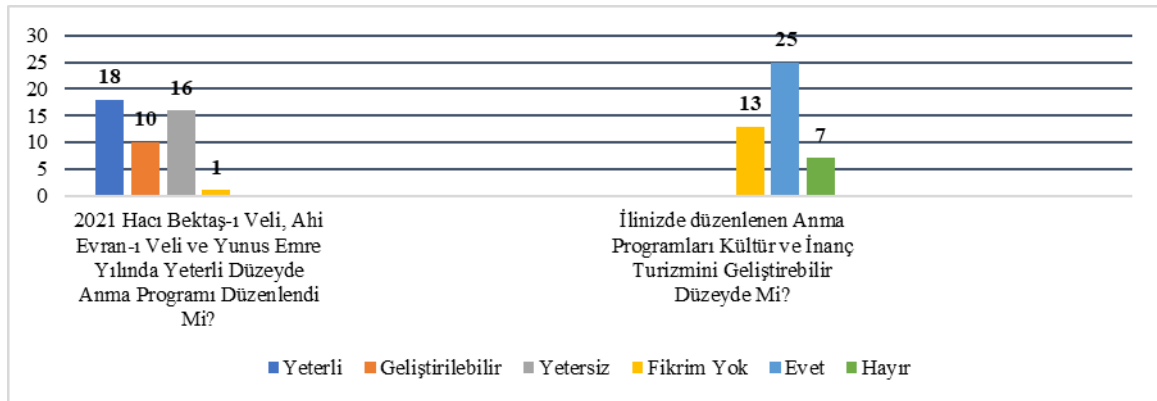


Grafik 1. 1. Katılımcıların 2021 Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre Anma Yılı Farkındalığı ve Duyduğu Kaynaklar

Soru 5. Sizce Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre Anma Yılında Yeterli Seviyede Anma Programı Düzenlendi Mi? İlinizde Düzenlenen Anma Programları Yerel Düzeyde Kültür ve İnanç Turizmini Geliştirir Mi?

Grafik 1. 2' de verildiği üzere katılımcıların 18' i Anma Yıllarında düzenlenen Anma Programlarının yeterli olduğunu, 10'u yeterli ancak daha geliştirilmesi gerektiğini, 16'sı yetersiz olduğunu belirtmiş iken 1 katılımcı da fikir beyan etmemiştir.

İlgili grafiğin devamı incelendiğinde katılımcıların 25'i yaşadığı illerde düzenlenen Anma Programlarının yerel düzeyde kültür ve inanç turizmini geliştireceğini, 7' si geliştirmeyeceğini, 13' ü ise herhangi bir fikrinin olmadığını açıklamıştır.



Grafik 1.2. Katılımcılara Göre Anma Yılında Düzenlenen Programların Kültür ve İnanç Turizminin Gelişimine Etkisi

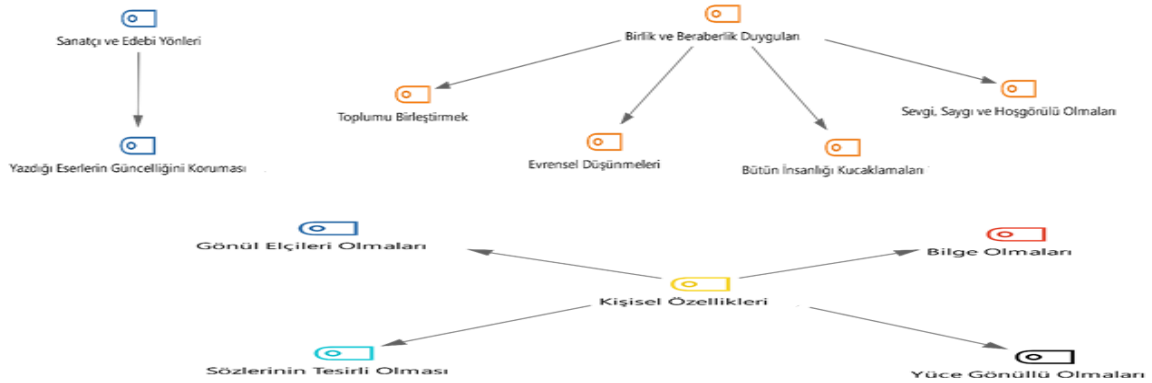
Soru 6. Sizce 2021 Yılı Neden Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre Anma Yılı İlan Edilmiş Olabilir? Bu Kişiler Neden UNESCO'nun Dikkatini Çekmiş Olabilir?

Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında 2 ana kod, 9 alt kod elde edilmiştir. Şekil 1. 2' ye göre Hacı Bektaş-ı Veli vd. UNESCO Anma ve Kutlama Programlarına alınmalarına dair katılımcı görüşlerinden Sanatçı ve Edebi Yönleri ana kodu “Yazdığı eserlerin güncelliğini koruması” alt kodu ile eşleştirilmiştir. UNESCO’ nun Anma Kutlama Programlarının kurallarına göre, ilgili programa dâhil edilecek kişilerin en az 1 adet yazılı eserinin bulunması gerekmektedir.

Birlik ve Beraberlik Duygularının Gelişmiş Olması olarak adlandırılan 2. ana kod “Toplumu birleştirmek, Evrensel düşünceleri, Bütün insanları kucaklamaları, Sevgi dolu ve hoşgörülü olmaları” alt kodları ile eşleştirilmiştir. Anma ve Kutlama Programlarına kabul edilme şartlarının diğeri programa alınacak kişilerin bir toplumu derinden etkilemesi, birliktelik duygularını harekete geçirmesidir.

Son olarak Kişisel Özellikleri ana kodu “Gönül elçileri olmaları, Bilge olmaları, Sözlerinin tesirli olması, Yüce gönüllü olmaları” alt kodları ile eşleştirilmiştir. Bu kodlarda bahsedilen özellikler birinci ve ikinci ana kod ile bir bütün olarak düşünüldüğünde Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre’nin ideolojilerinin halâ etkili olduğu görülebilir.

Anma ve Kutlama Programlarında geçmişte yapılan toplumsal etkilerin günümüzde devam etmesi şartı göz önünde bulundurulduğunda Şekil 1. 2’ de verilen katılımcı görüşlerinin Anma ve Kutlama Programlarının amacı ile doğru orantıda olduğu söylenebilir.



Şekil 1. 2. Katılımcılara Göre Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran-ı Veli ve Yunus Emre’nin Anma ve Kutlama Programlarına Dâhil Edilmelerinin Nedenleri

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir dini inancı benimseyen ya da herhangi bir inanca sempati duyan insanlar, inananlar tarafından kutsal kabul edilen inanç merkezlerini ziyaret etme motivasyonu taşımaktadır. Bu

kimi zaman doğu üstü olaylara yönelik merak duygusundan, kimi zaman yalnızca seyahat etme arzusundan ibarettir. Belirli zamanlar içerisinde manevi huzur ve empati ön planda tutularak yapılan seyahatler bütünü inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun yanında kuşaktan kuşağa aktararak günümüze gelen dini ritüel veya gelenekler farklı toplumlar üzerinde çekicilik anlamı kazanmaktadır. Bireylerin kendi çevresi dışında farklı kültürleri tanımak ve yerinde görmek amacı ile yaptığı ziyaretler kültür turizmi olarak adlandırılmaktadır.

Kültür ve inanç turizminin ortaya çıkardığı duygudaşlık, birlik vb. insani duygular kültürel etkileşim yaratma potansiyeli taşımaktadır. Buna rağmen bir etkileşimin gerçekleşmesi çeşitli yollarla sağlanmaktadır. Somut kültürel miraslar üzerinden değerlendirildiğinde; dini ve kültürel semboller taşıyan heykeller, resimler, folklorik danslar kültürel etkileşimin yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır. Somut olmayan kültürel miraslar açısından incelendiğinde bir toplumun hayati damarlarını besleyen bilim, sanat ve adaletin gelişmesine katkı sağlayarak topluma yön veren kişiler kültürlerarası etkileşimin gerçekleşmesinde diğer parçayı oluşturmaktadır.

Kültürlerarası iletişim ve etkileşimin geliştirilmesi amacını taşıyan örgütlerin başında gelen UNESCO II. Dünya Savaşından sonra kurulmuştur. İnsan yaşamına saygı düsturu ile hareket eden örgüt, somut ve somut olmayan kültürel miras listesi oluşturarak kimi yapıları, kişileri ve kültürleri koruma altına almaktadır. Bu amaç doğrultusunda örgüt bünyesinde Anma ve Kutlama Yıldönümleri dahil 7 program 1 sosyal aktivite düzenlemektedir.

Bu araştırmanın ana konusu olan Anma ve Kutlama Yıldönümlerinde bir toplumu derinden etkileyen, doğa, sosyal ve beşerî bilimler alanında çığır açmış, kültürel anlamda devrim yapan tarihi kişilerin tanıtılması amaçlanmaktadır. Bir diğer amaç kültürlerarası iletişimi geliştirme ve sürdürme çabasıdır. 2021 Yılı Hacı Bektaş-ı Veli'nin 750.ci Ölüm Yıldönümü, Ahi Evran-ı Veli'nin 850.ci Doğum Yıldönümü ve Yunus Emre'nin 700.cü Ölüm Yıldönümü olması nedeniyle bu kişiler Anma ve Kutlama Yıldönümü programına dâhil edilmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen sonuca göre katılımcıların kültürel miras bağlamında kültür ve inanç turizmi farkındalığı, bilinçlenmek, gelenek-görenekleri yerinde görmek, din ve kültürleri anlamak ifadeleri ile yorumlanmıştır. Nevşehir, Kırşehir ve Eskişehir illerinin turistik değerlerine yönelik katılımcı görüşleri ise şöyledir: Nevşehir için Kapadokya, Ürgüp, Kapadokya Kiliseleri, Kırşehir için Selçuklu tarihi eserleri ve kaplıca turizmi, Eskişehir için

mağara turizmi, kültür turizmi ve gençlik turizmidir. SOKÜM açısından Nevşehir’de Hacı Bektaş-ı Veli Dergâhı, Kırşehir’de Ahi Evran-ı Veli, Eskişehir’de ise Yunus Emre ön plana çıkmaktadır.

UNESCO Anma ve Kutlama Programlarına dair katılımcı farkındalığının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. SOKÜM paralelinde birlik ve beraberliği sağlama potansiyelinin olduğu söylenebilir. Katılımcıların Hacı Bektaş-ı Veli vd. Anma Yılı farkındalığı ise oldukça yüksektir. Bu farkındalığın oluşmasında internet-sosyal medya ve TV programlarının yüksek payı olduğu tespit edilmiştir.

İnternet ve sosyal medya katılımcılara üst düzeyde farkındalık kazandırmasının yanı sıra Anma Yılı kapsamında düzenlenen programların tanıtımı açısından yetersiz kalmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular incelendiğinde yeterli seviyede program düzenlendiğini belirten ve bunun aksini düşünen katılımcı sayısı neredeyse eşittir. Veri toplanan illerde düzenlenen programların yerel anlamda kültür ve inanç turizmini geliştirebilir düzeyde olduğu ancak daha fazla anma programının yapılması gerektiği söylenebilir.

UNESCO Anma ve Kutlama Programlarına dâhil edilmesi için önerisi verilen kişilerin belirli şartları taşıması gerekmektedir. Bunlardan bazıları geçmişte birlik ve beraberliği sağlamış olmak ve günümüzde etkisini sürdürmek, en az 1 yazılı eseri bulunmaktır. Katılımcıların verdiği cevaplar neticesinde Hacı Bektaş-ı Veli vd. Anma ve Kutlama Programlarına alınmasının nedeni kodlama sistemi ile açıkça ortaya çıkarılmıştır.

UNESCO Anma ve Kutlama Programlarının Kültürel Miras Farkındalığına Etkisi adlı çalışmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler verilmektedir:

- Somut ve somut olmayan kültürel miraslar bakımından önem arz eden, Türk halklarının ortak paydası olan Hacı Bektaş-ı Veli’nin müzeye çevrilen dergâhının bulunduğu Hacıbektaş ilçesinin çevre düzenlemesinin iyileştirilmesi önerilmektedir. Hakeza Ahi Evran-ı Veli’nin Kırşehir’deki türbesinin dönemi yansıtan tarihi motifler ile bezenmesi daha fazla turist çekmek için kullanılabilir alternatif bir yöntem olabilir. Eskişehir’in Sivrihisar ilçesinde bulunan Yunus Emre Türbesinde ise daha farklı yöntemlere gidilebilir. Örneğin Yunus Emre şiirlerinin okunduğu doğa ve su sesinin eşlik ettiği bir sağlık kabini oluşturulabilir.
- Bu araştırmada UNESCO Anma ve Kutlama Programlarının halk düzeyine yeteri derece indirmediği ancak bir kısım tanıtım eksikliği nedenleri ile sekteye uğradığı tespit

edilmiştir. Bu sorunun aşılabilmesi için ileride düzenlenecek anma programlarının belirlenmesi için belediye ve valiliklerin yerel halk ile görüşmesi tavsiye edilmektedir. Böylelikle hem yerel yönetim ve halk arasındaki kopukluk giderilebilir hem de toplum nezdinde Anma ve Kutlama Programlarına ilişkin farkındalık artabilir.

- UNESCO Anma ve Kutlama Programlarına dair halkın tutumu daha fazla ölçülmelidir. Bu alanda yapılan akademik çalışmaların sayısı arttırılmalı ve teşvik edilmelidir.
- Ahilik ve Bektaşiliğin yalnızca bir örgüt ya da tarikat, Yunus Emre'nin ise şair olduğu algısının kırılması Hacı Bektaş-ı Veli ve özellikle Ahi Evran-ı Veli için önemli bir eşik olacaktır. Bu kişilerin Türk dünyası dışında farklı kültürlerde de tanınması için ufak çaplı şiir yarışması ya da tiyatrolar hariç uluslararası düzeyde programlar düzenlenmeli ve yeni formüller bulunmalıdır. Bu konuda başta Türkiye olmak üzere her 3 kişi için de öneri veren İran, Azerbaycan, Kuzey Makedonya, Özbekistan devletlerine önemli görevler düşmektedir.
- Nevşehir, Kırşehir, Eskişehir ve Taptuk Emre'nin de türbesinin bulunduğu Karaman illeri arasında Türk kültür rotası oluşturulabilir. Bu kültürlerarası bir etkileşim sağlayacağı gibi yeni akademik çalışmalara da ön ayak olacaktır.
- İnternet ve sosyal medyanın gücü asla küçümsenmemelidir. Her örgüt, valilik, belediye ya da kurum bünyesinde gerçekleştirilecek anma programları sosyal medya aracılığı ile daha fazla kişiye yayılabilir. Sosyal medya uygulamalarında sıkça kullanıldığı bilinen anket, görüş alma gibi etkinlikler sayesinde düzenlenecek programlar hakkında tutum ya da farkındalık ölçümü yapmak daha kolay olacaktır.

6. KAYNAKÇA

- Alisherkhujay, M. A. qizi. (2022). Uzbekistan and UNESCO: Heritage diplomacy in practice. *International Journal of Social Science Research and Review*, 5(12), 686-691. <https://doi.org/10.47814/ijssrr.v5i12.878>
- Arcos-Pumarola, J., Paquin, A. G., Sitges, M. H. (2023). The use of intangible heritage and creative industries as a tourism asset in the UNESCO creative cities network. *Heliyon*, 9(1), e13106. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13106>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Erken, V. (2002). *Bir sivil örgütlenme modeli Ahilik*. Berikan Yayınları.
- Gündoğdu, C. (2007). *Hacı Bektaş-ı Veli öğretisi ve takipçileri hakkında metodik yeni bir yaklaşım*. Aktif Yayınevi.
- Günay, U. ve Horata, O. (1994). *Yunus Emre: Risâletü'n-Nushiyye*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hoggart, R. (1978). *An idea and its servants: UNESCO from within*. Transaction Publishers.
- Karaman Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı. (2023). *Karamanlı Yunus Emre Hatıra Parası Basımı*. [<https://www.karev.org.tr/karamanli-yunus-emre-hatira-para-basimi/>] (Erişim Tarihi: 13.05.2023).
- Kardaş, S. (2018). *Ali Nihani'nin manzum Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesi*. Grafiker Yayınları.
- Labadi,S. (2013). *UNESCO, Cultural heritage, and outstanding universal value: value-based analysis of the world heritage and intangible cultural heritage conventions*. Lanham, Maryland: AltaMira Press.
- Meskel, L. ve Brumann, C. (2015). *UNESCO and new world orders*. Political Science.
- Nişanyan Online Sözlük. (2021). [<https://www.nisanyansozluk.com/?k=yi%C4%9Fit>] (Erişim Tarihi: 29.08.2021).
- Özcan, H. (2008). Hacı Bektaş-ı Veli'nin Fatıha tefsiri. *Milli Folklor*, 20(80), 39-52.
- Özköse, K. (2020). *Anadolu tasavvuf önderleri*. Mavi Yayıncılık.

Pingel, F. (2010). *UNESCO guidebook on textbook research and textbook revision*. UNESCO.

Tatlılıoğlu, K. (2013, Ekim). İş Ahlakı. *III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

Tocatlian, J. (1995). UNESCO and the Information Superhighway. *Information Development*, 11(3), 146-151. <https://doi.org/10.1177/026666699509110307>

Türk Dil Kurumu. (2021). *Miras*. [<https://sozluk.gov.tr/>] (Erişim Tarihi: 19.07.2021).

Word Heritage Convention. (2023). *States Parties, Türkiye*. [<https://whc.unesco.org/en/statesparties/tr>] (Erişim Tarihi: 21. 06. 2023).

1. Etik Kurul İzin Belgesi: Araştırma için Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 02.02.2022 tarih 02 sayılı toplantısı, 11 sayılı karar neticesinde etik kurul izni alınmıştır.

2. Çıkar Çatışması Beyanı: Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

3. Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağladıklarını beyan eder.

The Influence of UNESCO Commemoration and Anniversary Programs on Cultural Heritage Awareness

Yavuz Selim DENİZ

Kastamonu University, Institute of Social Science, Religious Tourism

Muharrem AVCI

Kastamonu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance

Extensive Summary

UNESCO is an international organization formed from the initials of the words “United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization” (UNESCO, 2023). At the 1978 Paris Conference attended by representatives of the member countries of UNESCO, the aim of “Promoting and encouraging an understanding of respect and peace that is common to all humanity, regardless of religion, language, folk, culture” was taken as a basis (Meskell and Brumann, 2015:1). The protection of cultural and natural areas is also the founding principle and main motivation of UNESCO. At the general conference held in 1972 with the support of the International Council on Monuments and Sites, the importance of protecting cultural and natural structures located within the borders of member states was emphasized. Also UNESCO, which is one of the leading organizations aiming to improve intercultural communication and interaction, acts with the principle of respect for human life and nature and protects some structures, people and cultures by creating a list of tangible and intangible cultural heritage (Pingel, 2010:12). In addition, the organization organizes 7 programs and 1 social activity, including Commemoration and Anniversaries, to improve the tourism of the states and promote their material and nonmaterial cultural values (Arcos- Pamurola et al., 2023: 2)

It is aimed to introduce historical persons who have deeply influenced society, made breakthroughs in the field of nature, social sciences and humanities, and made a cultural revolution on the Commemoration and Anniversary Programs, which are the main subject of this research. Another aim has been the effort to developed and maintain intercultural communication. Haji Bektash Veli, Ahi Evran Veli, and Yunus Emre have been included in

the Commemoration and Anniversary Program's at 2021 year. In this research, a qualitative research model was used to access more flexible information and to compare the new information obtained with the literature. The population of the research is limited to the provinces of Kırşehir, Nevşehir and Eskişehir in terms of the level of awareness. Firstly domestic and foreign sources were scanned in depth using the literature review method. The scale of the research based on the semi-structured interview method was development by the authors. The data were collected by convenience sampling method and an equal number (15) of 45 people were interviewed in each of Nevşehir, Kırşehir and Eskişehir provinces.

In the first part of this research the participants' awareness of UNESCO Commemoration and Anniversary Programs and the 2021 Haji Bektash Veli, Ahi Evran Veli and Yunus Emre Commemoration Years were taken. The reasons why these spiritual leader may have been included in the UNESCO Commemoration and Anniversary Programs were asked and responses were coded through the Maxqda program and the connection between them was deciphered. In the continuation of chapter two, questions were raised about whether Commemoration and Anniversary Programs have an effect on cultural and religious tourism in the provinces, and to what extent they can be effective in developing intercultural relations. According to the results obtained from the research, the participants' awareness for culture and religious tourism in the context of cultural heritage was interpreted as becoming aware, seeing traditions and customs on the spot, understanding religions and cultures. The participants views on the tourist values of Nevşehir, Kırşehir and Eskişehir provinces are as follows: For Nevşehir Cappadocia, Ürgüp, Cappadocia Churches (Also religious and cultural tourism), Seljuk historical monuments cultural tourism and spa tourism in Kırşehir, cave tourism for Eskişehir, cultural tourism and youth tourism. Haji Bektash Veli Tomb and Bektashism in Nevşehir, Ahi Evran Veli Tomb and Akhi Culture in Kırşehir, Yunus Emre in Eskişehir come to forward. It was observed that the participants' awareness of UNESCO Commemoration and Anniversary Programs was high. It can be said that there is a potential to provide unity and togetherness in parallel with Intangible Cultural Heritage.

In light of the obtained data from participants, it can be said that the awareness of the Commemoration Year is quite high. It has been found that internet-social media and TV programs have a high share in the formation of this awareness. In addition to providing participants with a high level of awareness. The internet and social media were inadequate in

terms of promoting the programs organized within the scope of the Commemoration Year. When the findings obtained in this context are analysed, the number of participants who stated that the commemoration programs were organized at an adequate level and thought otherwise is almost equal.